

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «КРИМІНАЛІСТИКА»

ТЕМА

РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ
СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ
НЕДОТОРКАНОСТІ

РОЗРОБНИК: доцент кафедри
криміналістики та судової медицини НАВС,
кандидат юридичних наук

Антощук Андрій Олександрович

ПЛАН

- 1. Криміналістична характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості**
- 2. Початковий етап розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості**
- 3. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій**

**1. Криміналістична
характеристика злочинів
проти статевої свободи та
статевої недоторканості**

Чинний Кримінальний кодекс України виділяє наступні злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи:

- зґвалтування;
- сексуальне насильство;
- примушування до вступу в статевий зв'язок;
- статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку;
- розбещення неповнолітніх.

Елементи криміналістичної характеристики злочинів проти статеві свободи та статеві недоторканості особи:

01

спосіб
учинення
злочину

02

обстановка
вчинення
злочину

03

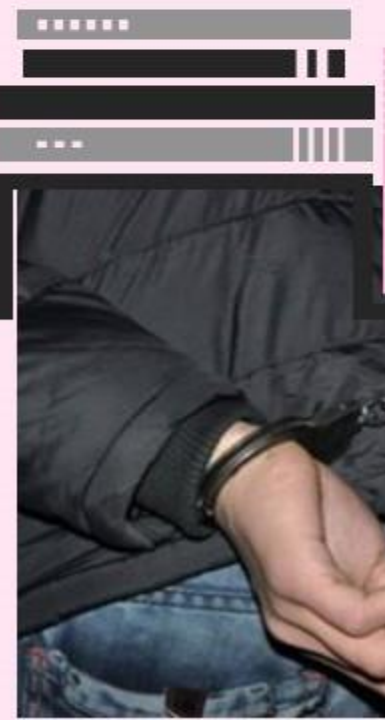
типова
«слідова
картина»

04

особа
злочинця;

05

особа
потерпілого

Спосіб учинення злочинів проти статеві свободи та статевої недоторканості можна класифікувати за наступними критеріями

1. Залежно від підготовки до вчинення злочину

- вчинений раптово;
- після попередньої спроби познайомитися;
- з використанням обману, або ж коли злочинець обманним шляхом проникає до приміщення

2. За способом безпосереднього вчинення злочинних дій

- вчинений з оральним проникненням в тіло потерпілої особи;
- вчинений з вагінальним проникненням в тіло потерпілої особи;
- вчинений з анальним проникненням в тіло потерпілої особи;
- вчинення інших насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи;
- примушування до вступу у статеві зносини; вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку.

3. За способом приховання злочину

- із застосуванням засобів маскуванню зовнішності (накладні вуса, перука тощо);
- із застосуванням засобів і прийомів, що ускладнюють виявлення слідів

4. Залежно від кількості епізодів

- одноразово;
- неодноразово (повторно)

Компоненти способу учинення даних злочинів

ВИБІР ЗЛОЧИНЦЕМ КОНКРЕТНОГО СПОСОБУ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД:

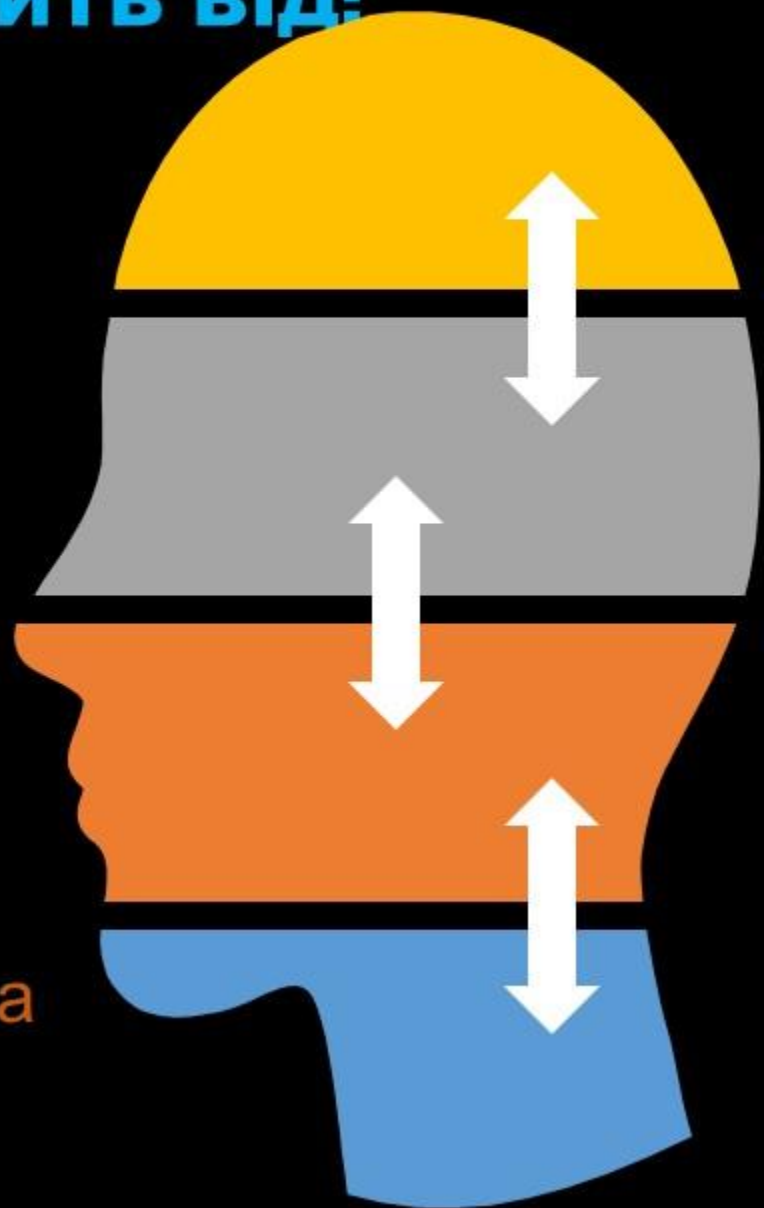
□ особистих психофізіологічних якостей злочинця;

□ одноособового або групового характеру вчинення злочину;

□ наявності (відсутності) попереднього знайомства злочинця з потерпілою особою.

ДІЇ ЗЛОЧИНЦЯ, СПРЯМОВАНІ НА ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНУ

**1. Дії, спрямовані
на приховування
факту вчинення
злочину**

забезпечення алібі,
нав'язування думки,
що потерпіла особа
сама в усьому винна
тощо

**2.
Приховування
матеріальних
об'єктів**

одягу або інших
особистих речей
потерпілого або
злочинця, різноманітних
слідів матеріального
характеру

**3. Спотворення
ідеальних слідів**

погрози
потерпілому та
свідкам, вмовляння,
шантаж тощо

Обстановка вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості

Як правило, місце вчинення злочину є безлюдним.

Такими місцями, як правило, є:

- ❖ лісопосадки,
- ❖ парки,
- ❖ сквери,
- ❖ будівництва,
- ❖ під'їзди будинку,
- ❖ підвали,
- ❖ горища,
- ❖ сходові клітки,
- ❖ квартири чи інше житло з окремими приміщеннями.

Найчастіше статеві злочини вчиняються у теплу пору року, ввечері або вночі (21–23 год.), в основному у святкові та передсвяткові дні.

Типова «слідова картина»

сліди людини

**знаряддя вчинення
злочину**

**засоби сприяння
вчиненню злочину**

**інші матеріальні
сліди**

Слідів людини, які можуть залишатися після вчинення злочину

- ❑ **ІДЕАЛЬНІ СЛІДИ** (показання потерпілих, підозрюваного, свідків-очевидців тощо)
- ❑ **МАТЕРІАЛЬНІ СЛІДИ:** а) сліди-відображення (зовнішності, шкіряного покриву, рук, ніг, нігтів, зубів, звуку голосу, навиків (письма, ходьби, способу дій));
б) сліди-речовини, мікрооб'єкти (крові, волосся, нігтів, шкіри, кісток), виділення (потожирові, слина, запах, сеча, кал, рідина з піхви, виділення з носа, блювальні маси).

ТИПОВІ МАТЕРІАЛЬНО-ФІКСОВАНІ СЛІДИ ПОДІЇ ЗАЛИШАЮТЬСЯ НА:

ТІЛІ ТА ОДЯЗИ ПОТЕРПІЛОЇ ОСОБИ

сліди крові, сперми, епітелію, волосся, слини, виділень людського організму; мікрочастки у піднігтьовому вмісті; гематоми на шиї, обличчі, стегнах та інші тілесні ушкодження; розірваний одяг потерпілої особи із залишками рослинних об'єктів, ґрунту, мікрочастки одягу злочинця та інших об'єктів з місця події)

ТІЛІ ТА ОДЯЗИ ЗЛОЧИНЦЯ

подряпини, укуси, утворені під час опору потерпілої особи, мікрволокна її одягу тощо

МІСЦІ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

дактилоскопічні, трасологічні, одорологічні, біологічні сліди учасників події; сліди боротьби, опору, насильницьких дій на місці події; окремі елементи одягу – гудзики, банти, нижня білизна; інколи, різні документи та інші папери

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ

**ВЧИНЯЮТЬ
ЗЛОЧИН
СИТУАТИВНО**

**МАЮТЬ ПСИХІЧНІ
РОЗЛАДИ**

особи з різноманітними аномаліями психіки, а також патологічними проявами статевого потягу (фетишизм, ексгібіціонізм, садизм тощо).

**не мають
патологічних змін у
психічній та статевій
сфері**

1) хронічні алкоголіки, наркомани, а також особи раніше засуджені за злочини проти статевої свободи і статевої недоторканості особи та інші насильницькі злочини.

2) особи, які не мають різко виражених ознак першої підгрупи.

3) неповнолітні гвалтівники

ОСОБА ПОТЕРПІЛОГО

Переважає більшість потерпілих від злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості є особами жіночої статі

Біля третини всіх потерпілих (дорослих й неповнолітніх) перебували в момент статевого посягання в тому чи іншому ступені алкогольного сп'яніння.

Значну частину потерпілих складають неповнолітні

Специфічну групу потерпілих складають особи, які страждають різними психічними захворюваннями, у тому числі шизофренією, а найчастіше олігофренією

Початковий етап розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості

Національна академія
внутрішніх справ

Типовий перелік обставин, який підлягає встановленню під час розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості

Типові слідчі ситуації

1. Залежно від моменту затримання підозрюваного: затримано на місці вчинення злочину; затримано через деякий час; підозрюваний зник з місця події, але відомі його дані; підозрюваний зник з місця події, і його дані невідомі.

2. За кількісним складом учасників: одноосібно; групою осіб. У разі вчинення злочину групою осіб: потерпіла знає всіх учасників вчинення злочину; потерпіла знає одного з учасників злочину, а інших – ні, потерпіла не знає жодного з учасників злочину.

3. Залежно від факту знайомства потерпілої особи і підозрюваного: потерпіла знайома з підозрюваним; потерпіла познайомилася з підозрюваним незадовго до нападу; потерпіла не знайома з підозрюваним, але запам'ятала його зовнішність і зможе його впізнати; потерпіла не знайома з підозрюваним і впізнати його не зможе.

У системі першочергових слідчих (розшукових) дій та інших заходів, спрямованих на розслідування злочину, слід виділити наступні:

VERSION

ЗАГАЛЬНІ ТИПОВІ ВЕРСІЇ

1) мало місце вчинення злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості;

2) заява про вчинення злочину є неправдивим повідомленням;

3) мало місце вчинення іншого злочину (наприклад, умисне заподіяння тілесних ушкоджень);

4) злочин не був закінчений (потерпіла зуміла захиститися), був лише замах на вчинення злочину.

Щодо особи злочинця повинні бути перевірені наступні типові версії

1) злочин вчинено особою, на яку вказала потерпіла;

3) потерпіла умисно обмовляє конкретну особу

2) потерпіла помиляється щодо особи, яка вчинила злочин;

НАЙЧАСТІШЕ НА СВІЙ ЗАХИСТ ПІДОЗРЮВАНІ ВИСУВАЮТЬ НАСТУПНІ ВЕРСІЇ:

- 1) визнають зустріч з потерпілою та факт статевих зносин з нею, але заперечують їх насильницький характер;
- 2) заперечують статеві зносини з потерпілою, посилаючись на алібі.

❖ Для перевірки версії про добровільний характер статевого акту необхідно докладно проаналізувати обставини зустрічі та стосунки потерпілої з підозрюваним.

❖ Для перевірки алібі, необхідно:

- перевірити заявлене алібі;
- порівняти наявні факти, що містяться в показаннях підозрюваного та потерпілої;
- у разі наявності суттєвих розбіжностей у показаннях підозрюваного та потерпілої провести їх одночасний допит

3. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ

При підготовці до проведення огляду необхідно: 1) вжити заходів щодо забезпечення охорони місця події; 2) отримати інформацію про місце проведення огляду, особу злочинця, особу потерпілого; 3) запросити спеціалістів; 4) запросити понятих; 5) підготувати відповідну техніку, необхідну для пошуку слідів злочину.

Після прибуття на місце події потрібно: 1) зафіксувати обстановку, яка склалася на момент огляду; 2) шляхом опитування очевидців у формі бесіди отримати попередні відомості, які повинні бути взяті до уваги під час огляду; встановити, які зміни, ким і з якою метою були внесені на місці події; 3) провести інструктаж учасників огляду.

Заключний етап огляду при розслідуванні злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості включає в себе такі дії: 1) складання протоколу огляду й необхідних планів, схем, креслень; 2) упаковку об'єктів, вилучених із місця події; 3) вжиття заходів для збереження тих, що мають доказове значення, об'єктів, які неможливо або недоцільно вилучати з місця події.

Під час огляду місця події слідчий, насамперед, за слідами встановлює факт перебування там потерпілої особи і підозрюваного. Це, зокрема, можуть бути: сліди пальців рук; порушення обстановки – меблів, предметів побуту; речі або їх частини, що належали потерпілій особі чи підозрюваному; сліди крові, сперми, слини, поту, інших виділень організму. Особливу увагу необхідно зосередити на тих місцях де безпосередньо мав місце насильницький статевий акт чи інші дії сексуального характеру.

Освідування

Підготовка до проведення освідування під час розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості передбачає:

- 1) прийняття рішення про проведення освідування;
- 2) планування проведення освідування;
- 3) створення необхідних умов для успішного проведення освідування.

Безпосередньо робочий етап освідування під час розслідування злочинів складається з:

1. Проведення загального огляду освідуваного, який проводиться зверху донизу, від загального до окремого.

2. Запропонувати освідуваній особі зняти одяг та скласти окремо кожен його предмет (це потрібно для його подальшого огляду та призначення судових експертиз).

3. Проведення детального огляду освідуваного. Для цього рекомендується залучити спеціаліста та технічні засоби фіксації.

На заключному етапі проведення освідування складається протокол, що повинен точно, послідовно й об'єктивно відобразити всю криміналістично значущу інформацію.

1) де і коли вчинено злочин, та хто його вчинив;

2) якщо потерпіла особа раніше була знайома з гвалтівником, то де і коли познайомилися з ним і які стосунки підтримувала;

3) у разі коли заява про вчинення злочину була подана через деякий час після зазначеної події, потрібно з'ясувати причини такої поведінки потерпілої особи;

4) чи мав місце статевий акт, інше проникнення в тіло (оральне чи анальне) чи дії сексуального характеру без проникнення в тіло потерпілої особи;

5) якщо злочин вчинений групою осіб, то які дії вчиняв кожний з них;

6) які конкретні дії вчиняв злочинець і що говорив;

7) чи чинила опір потерпіла особа злочинцеві і якщо так, то який саме, чи могли залишитися його сліди на одязі та тілі;

8) які тілесні ушкодження отримала потерпіла особа від злочинця;

9) як вона була одягнута у момент вчинення злочину, де цей одяг знаходиться, чи підлягав він пранню або хімічному впливу, чи є сліди боротьби та насильства на її одязі;

10) як був одягнений злочинець, які предмети, що належать їй або злочинцю, могли залишитися на місці події;

11) кому розповідала потерпіла особа про те, що трапилося з нею;

12) хто ще володіє будь-якими відомостями, що можуть мати значення для розслідування;

13) чи мала потерпіла особа до вчинення стосовно неї злочину статеві зносини, якщо так, то коли востаннє;

14) які наслідки для потерпілої особи спричинив злочин;

15) чому потерпіла особа виявилася в місці де стосовно неї був вчинений злочин.

ДОПИТ ПОТЕРПІЛОГО

Допит підозрюваного

➤ Допит підозрюваного необхідно проводити одразу після допиту потерпілого і огляду місця події.

➤ В більшості випадків на першому допиті підозрюваний заперечує факт статевих зносин чи вчинення інших дій сексуального характеру з потерпілою особою, посилаючись на алібі, а у разі визнання – стверджує, що воно мало місце за добровільною згодою.

У випадку, якщо підозрюваний визнає факт статевих зносин, але стверджує, що це було за згодою потерпілої, необхідно з'ясувати наступні питання: як давно він знайомий з потерпілою і який характер їх відносин, хто може це підтвердити.

Призначення судових експертиз

*судово-
психологічна
експертиза*

*судово-
медична
експертиза*

*судово-
біологічна
експертиза*

*експертиза
матеріалів,
речовин та
виробів*

COST
CUSTOMER
OUTSOURCING
MANAGEMENT
BUSINESS
COMMUNICATION
ADVICE ANALYSIS BUSINESS CLIENT

EXPERTISE

ANALYSIS BUSINESS CLIENT COMMERCIAL
SATISFACTION
SKILLS
PAYMENT
BUSINESS
FUNCTION
QUALITY OF SERVICE
MANAGEMENT
OUTSOURCING
SECURITY
CUSTOMER
CONTRACT
OUTSOURCING
STRATEGY FINANCE COST
SKILLS
COMMUNICATION

СУДОВО-МЕДИЧНА

ЕКСПЕРТИЗА

- чи є тілесні ушкодження, характерні для зґвалтування, їх давність;

- чи порушена дівоча пліва (якщо так, то коли, а якщо ні, то чи можливий статевий акт без їх ушкодження);

- чи відповідає характер виявлених ушкоджень обставинам, які викладені заявницею;

- чи є на тілі потерпілої особи плями крові або сперми, їх групова належність;

- чи жила раніше потерпіла статевим життям;

- чи є будь-які ознаки венеричної хвороби, давність їх виникнення;

- чи вагітна заявниця, термін вагітності.

- чи є на одязі потерпілої особи нашарування у вигляді волокон тканини (якщо так, то чи не з одягу підозрюваного);

- чи є на одязі підозрюваного волокна одягу потерпілої особи;

- чи мав місце факт контактної взаємодії одягу підозрюваного та потерпілої особи;

- чи є на їх одязі які-небудь частки, які мають загальну групову належність;

- чи є на знаряддях злочину мікрооб'єкти (якщо так, то яка їх групова належність);

- чи є в піднігтьовому вмісті підозрюваного текстильні волокна (якщо є, то чи мають вони спільну групову належність з волокнами одягу потерпілої особи).

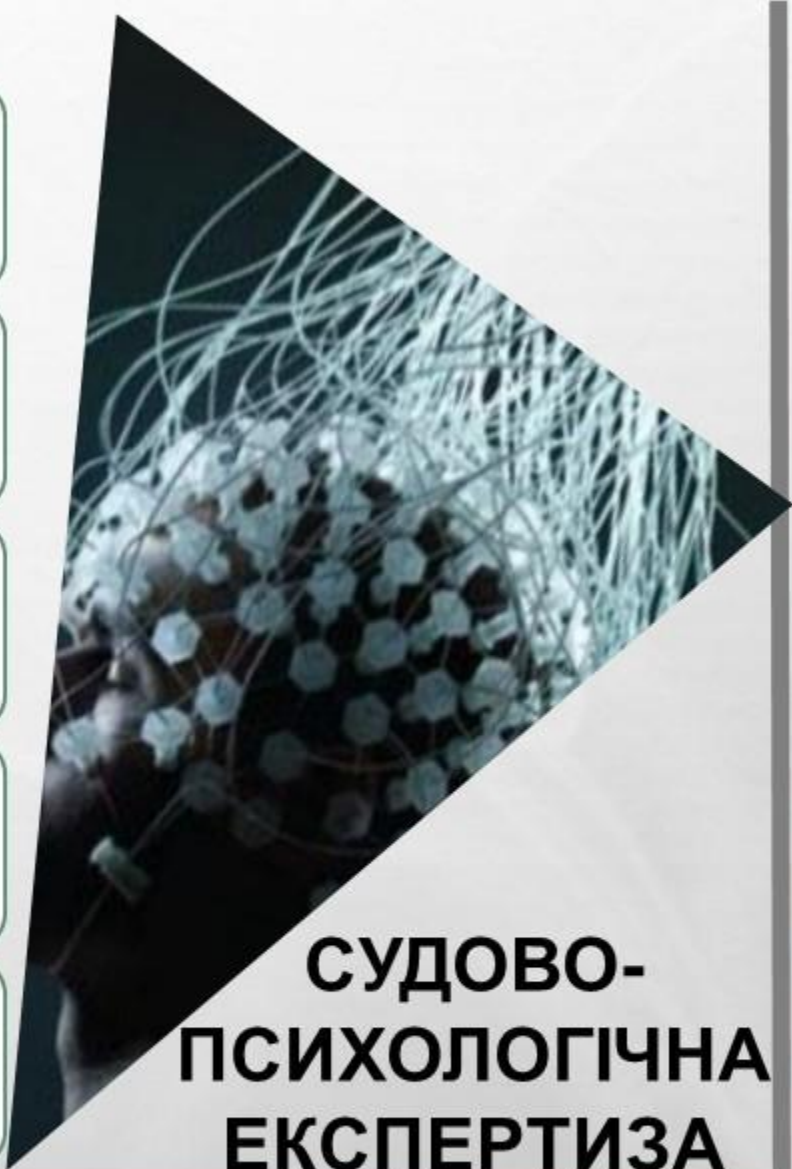
- здатність вказаних осіб правильно сприймати обставини, які мають значення для розслідування, та давати про них показання;

- можливість запам'ятати в конкретній ситуації прикмети зовнішності людини, предметів, ділянок місцевості тощо;

- наявність або відсутність стану фізіологічного афекту або іншого емоційного стану;

- психологічні особливості особи (темперамент, характер, потреби, інтереси тощо);

- чи усвідомлювала потерпіла особа значення дій, які вчиняли з нею, та ін.

**СУДОВО-
ПСИХОЛОГІЧНА
ЕКСПЕРТИЗА**